

Vakaleleka ni veiveisau me baleta na vakatatabu

Summary of changes to restrictions – coronavirus (COVID-19) – Fijian

Na ka e dodonu mo nanuma

- E dodonu mo tokara e dua na i tatabonaki ni ucu kei na gusu ni o biuta na nomu vale.
- Kevaka e tiko vei iko e dua na i vakatakilakila ni coronavirus (COVID-19), ke ma ni vakacava na kena malumalumu, e dodonu ga mo na vakadikevi.
- Kevaka o vakila ni o tauvimate, mo tiko ga e vale.
- Mo vakayawaki iko mai me rauta e 1.5 na mita mai vei ira tale na tamata eso.
- Savata na ligamu, ka mo vu se suru ena dua na i tavoi se ena i lobi ni ligamu.
- Na i ka 4 ni Wase ni vakatatabu sa vakadeitaki e na vanua vaka Melbourne, wili kina na vakatabui ni veitosoyaki mai na 8pm ki na 5am.
- Na i ka 3 ni Wase ni vakatatabu sa vakadeitaki ki na veivanua ena taudaku ni veikorolelevu e Victoria, wili kina o Mitchell Shire.
- Na i Liuliu ni Tabana Ni Bula (Chief Health Officer) e rawa ni na veisautaka na vakatatabu kevaka e veisau na ka e sotavi tiko.

Tatabonaki ni ucu kei na gusu

Na lewe ni vanua kece e Victoria mai na yabaki 12 ka lako cake e dodonu me daramaka tiko e dua na i tatabonaki ni ucu kei na gusu ena gauna o biuta kina na nomu vale, vakavo ke tiko na i vakasala vakalawa mo kakua ni daramaka. Me vaka oqo:

- kevaka e tiko e dua na rivariva bi me baleta na nomu bula me vaka beka na mate ni kuli ni yago ena matamu, se o dau dredre ni cegu
- kevaka o tiko e na loma ni motoka, vakataki iko ga se vata kei dua e drau lewe ni vale vata.
- kevaka o dau vakayacora eso na vakaukauwa yago e rui kaukauwa sara, ia ka gadrevi tiko ga mo kauta voli e du ana i tatabonaki ni ucu kei na gusu.

Vakatatabu e vakayacori tiko: Ka 4 ni Wasewase – ena veivanua vaka Melbourne

Na i ka 4 ni Wasewase ni vakatatabu e sa vakayacori tiko oqo ena veivanua vaka Melbourne

E sa vakayacori mai na veiveisau oqo me vakalailaitaka na i ni tamata e ra biuta na nodra vale ka ra veitosoyaki voli e Victoria.

Na vakatabui ni veitosoyaki e sa vakayacori oqo ena veivanua vaka Melbourne mai na 8pm kina 5am ena veibogi. E kena i balebale oqo ni o sa na sega ni rawa ni biuta na nomu vale mai na 8pm kina 5am. E na rawa walega ni o biuta na nomu vale mai na 8pm kina 5am kevaka o vakatarai mo cakacaka, se o gadreva vakabibi na veiqaravi vakavuniwai, se gadrevi mo vukei, se baleta e dua na ka e rawa ni vakavu leqa vei iko.

E sega ni rawa ni o vakavulagi e vale, se mo sikova tale e dua se gauna cava ga, vakavo walega ke baleta na gagadre ni dua me vukei, kei na dua e gadreva na veitokani ni loloma ena vuku ni nona bula.

E na veisiga, mai na 5am ki na 8pm, e va na yavu e rawa ni o biuta kina na nomu vale

1. Voli kakana se na veika bibi tale eso o gadreva

- E rawa ni o lako me rauta ni 5km mai na nomu vale. Kevaka na sitoa voleka duadua e sivia na 5km na kena yawa, e sa rawa ga ni o lako kina. Vei ra tale eso , na sitoa voleka duadua ga e rawa ni ra kauta mai kina na kedra kakana kei na veiyaya tale eso ka vaka kina na veiqaravi era gadreva, ka sotava vakavinaka na nodra i tovo vakavanua e rawa ni tiko ni sivia na 5km mai na nodra vale. Ena vuku ni tikina oqo, e rawa ni o lako sivia kina na 5km ki na vanua ni veiqaravi e voleka duadua vei iko.
- E dua ga na tamata e rawa ni biuta na vale me voli kakana kei na veika bibi tale eso e gadrevi, e na du ana siga. E rawa ni o kauta vata kei iko e dua na gone se kauta vata kei iko eso na gone kevaka e sega ni dua e vale e rawa ni vakaraici ira tiko.

2. Vakaukauwa yago

- Mo vakalailaitaka na nomu vakaukauwa yago,, me vakadua ga ena dua na siga, ka me rauta ga e dua na aua. Mo kakua ni lako sivia na 5km ena nomu vakaukauwa yago. Mo kakua ni draiva ki na vanua mo vakaukauwa yago kina – vakavo ke dredre na nomu veitosoyaki se ena vuku ga ni kauwai ni maroroi ni bula.
- E dodonu mo vakaukauwa yago ga vaka i iko se vata kei na dua tale – se o vakaitikotiko vata kei koya se sega. Kevaka o tubutubu se dauniveisusu ka qarava tiko e dua na gone, se levu na gone se dua e sega ni rawa ni biu taudua tu ga, ena rawa vei ira me ra lako vata kei iko kevaka o biuta na nomu i tikotiko ka lako mo vakaukauwa yago.

3. Mo dau veivukei, baleti ira era gadreva na veivuke loloma se gagadre ni dikevi vakavuniwai

- E rawa ni o biuta na nomu vale kevaka e gadrevi me dikevi vakavuniwai na nomu bula se a dua na i nakinaki ka a vakadeitaki kina mo lai laurai vei nomu vuniwai.
- E rawa ni o biuta na nomu vale mo lai qarava e dua na wekamu e tauvimate, se sa qase sara se dua tani tale na tamata ka gadreva na veivuke vata vakaoqo.
- E rawa ni o biuta na nomu vale mo lako vata kei na dua tale e gadreva vakabibi me dikevi vakavuniwai na nona bula.
- E rawa ni o kauta na nomu manumanu susugi e vale vua na vuniwai ni manumanu

4. Cakacaka se vuli

- Kevaka o rawa ni o cakacaka mai vale, ia mo tomana tiko ga na nomu cakacaka mai na nomu vale. Ena vanua vaka Melbourne, e levu na vei bisinisi e sa gadrevi me ra sogo. Era na dola tiko ga o ira na sitoa kei na veivanua ni veiqaravi ka vakatarai tiko me ra tomana tiko ga na nodra veiqaravi.
- Na vuli ena TAFE kei na vei vanua ni vuli torocake sa dodonu me ra vuli ga mai vakayawa

Na veiyavu tale eso e rawa ni o biuta kina na nomu vale:

- Kevaka e du ana leqa tubukoso.
- Mo sikovi koya na kemu i sa, e dodonu mo lako ena loma ni bai ni 5am kina 8pm
- Kevaka e tiko na veidinadinati vakaitubutubu ni dodonu mo drau veivuketaka na nodra vakaraici na gone.
- Kevaka e vakayacori na i tovo kaukauwa ena loma ni vuvale, se dua tale e vakayaco i tovo kaukauwa ka rawa ni kauta mai na tiko leqaleqa vei iko. Kevaka o tarovi mai vei iratou na ovisa, tukuna vei iratou ni o sega ni nuidei ena nomu maroroi e vale, e ratou na vukei iko. Veitaratara ena safe steps ena nab ani talevoni 1800 015

188 se veitaratara ena email oqo safesteps@safesteps.org.au me vukei iko ena loma ni 24 na aua ena dua na siga, 7 na siga ena loma ni du ana macawa.

Kevaka o gadreva mo na biuta na nomu vale, mo daramaka tiko na i tatabonaki ni ucu kei na gusu vakavo ke dua na i vakadinadina vakalawa mo kakua ni daramaka. Mo dau savata tiko ga na ligamu ena sovu kei na wai ni bera ni o biuta na nomu vale kei na gauna o lesu tale mai kina ki vale, kei na gauna talega o daramaka kina se o kauta laivi kina na i tatabonaki ni ucu kei na gusu. Mo vakayawaki iko me 1.5 na mita mai vei ira tale na tamata eso.

Kevaka o vakabauta ni tiko vei iko na coronavirus (COVID-19), e rawa ni o biuta na nomu vale mo lai dikevi ia mo gole vakadodonu tale i vale ni o sa dikevi oti ka tiko vagalalataki iko tiko me yacova ni o sa taura na macala ni nomu dikevi ka vakadeitaka ni o sega ni tauvimate.

Kevaka eda muria kece na veivakasala eso, eda na maroroi ira na noda lewe ni vuvale, o ira na noda i tokani, ka vaka kina vei ira na lewe ni noda i tikotiko.

Vakasala ki vei keda kece na lewenivanua e Victoria

Me vukei keda kei ira na lewe ni noda i tikotiko ena noda maroroi, e dodonu me da vakaitavi kece ena tataqomaki. Oqo e wili kina:

- Kevaka o vakila ni o tauvimate, mo tiko ga e vale. Kakua ni o sikova e dua na wekamu se gole i cakacaka.
- Kevaka sa tiko vei iko na i vakatakilakila ni mate na coronavirus, se ma ni vakacava sara na kena malumalumu [e dodonu ga mo vakadikevi.](#)
- Kevaka o rawa ni cakacaka mai vale, io mo cakacaka ga mai vale.
- Kevaka o na sotavi ira na tamata mai na taudaku ni vuvale, mo vakayawaki iko mai vei ira – kakua ni lululu ka kakua ni veimokomoko. Oqo ena veivuke ena nodra maroroi o ira o lomana.
- Savata na ligamu ena sovu kei na wai, vu se suru ena dua na i tavoi se ena i lobi ni ligamu ka mo vakayawaki iko mai me rauta e 1.5 na mita mai vei ira tale na tamata eso.
- Mo daramaka na i tatabonaki ni ucu kei na gusu ni o biuta na nomu vale vakavo ke tiko e dua na vuna vaka lawa mo kakua ni daramaka kina.

Na i Liuliu ni Tabana Ni Bula (Chief Health Officer) e na rawa ni veisautaka na veivakatatabu oqo kevaka e veisau tale na veika e sotavi tiko.

E rawa ni o vukei

E vakadua ga na kena saumi na i lavo e \$1,500 me vukea e dua na lewe ni vanua ka cakacaka tiko e Victoria ka vakadeitaki ni sa tauvi koya na coronavirus (COVID-19) se a tiko voleka vua e dua e kilai ni tauvi koya tiko na mate. Na matanitu o Victoria e sa tosoya tale na veivuke me vukei ira me ra tiko ga e vale me yacova ni ra taura na macala ni nodra dikevi. Ke so tale na i tukutuku e gadrevi veitaratara ena naba vakarautaki vakatabaki dua me baleta na coronavirus ena naba ni talevoni 1800 675 398 (24 na aua dua na siga). Kevaka o gadreva e dua na dau ni vakadewa, veitaratara e liu vei iratou na TIS National ena naba ni talevoni 131 450

Kevaka o iko se dua tale o kila ni sega ni tudei tiko na nona vakasama ka vaka me vakasamataka tiko vakalevu na veika e tarai koya tiko, e tiko na gaunisala e rawa ni vukei kina – veitaratara ena Lifeline ena naba ni talevoni 13 11 14 se ena Beyond Blue ena naba ni talevoni 1800 512 348. Kevaka o gadreva e dua na dau ni vakadewa, veitaratara e liu vei iratou na TIS National ena naba ni talevoni 131 450.

Kevaka o vakila ni o sega ni kauwaitaki ena vuku ni coronavirus (COVID-19) e rawa talega ni o veitaratara ena naba ni talevoni vakarautaki vakatabakidua me baleta na coronavirus (COVID-19) ena naba (1800 675 398) ka tabaka na naba 3. O na sema sara vua e dua na dauveiqaravi mai na Australian Red Cross ka rawa ni semati iko sara vua e dua e rawa ni vukei iko mai na nomu i tikotiko.

Veivurevure tale ni tukutuku eso

Sa kerei mo vakayagataka na veika sa koto o qori era ka wasea yani vei ira ena nomu i tikotiko ena email, vanua ni veitaratara tale eso ena mona livaliva wili kina na veisoqosoqo o lewena.

Na neŋ kē dir yīn keyī yup telephone hotline 1800 675 398 (ee luui ē thā 24 yic).

Na wic raan koc waar thook ke TIS National 131450.

Them ba telephone yeyup ē Ziro ka diäk tē le yen kē wic yīn bē yī lac dōöt ye tōk.

To receive this document in another format phone 1300 651 160 using the National Relay Service 13 36 77 if required, or [email Emergency Management Communications <covid-19@dhhs.vic.gov.au>](mailto:covid-19@dhhs.vic.gov.au).

Authorised and published by the Victorian Government, 1 Treasury Place, Melbourne.

© State of Victoria, Australia, Department of Health and Human Services, 12 August 2020.

Available at [DHHS.vic –Translated resources - coronavirus \(COVID-19\)](https://www.dhhs.vic.gov.au/translated-resources-coronavirus-disease-covid-19) <<https://www.dhhs.vic.gov.au/translated-resources-coronavirus-disease-covid-19>>

Print managed by Finsbury Green.